

Бельєва Н.В.,

ад'юнкт

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Гребенюк А. М.,

*завідувач кафедри економічної
та інформаційної безпеки*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат технічних наук, доцент*

ПРИТЯГНЕННЯ ЗАВІДОМО НЕВИННОГО ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ З МЕТОЮ ПОКРАЩЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У Конституції України закріплено, що людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Особливу роль у забезпеченні охорони зазначених цінностей належить державним органам, що здійснюють діяльність у сфері правосуддя [1].

Право кожної особи на справедливий розгляд її справи неупередженим судом гарантоване ст. 10 Загальної декларації прав людини 1948 року, ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року [2-4]. Положення цих міжнародно-правових документів відображені в Конституції України та вітчизняних нормативних актах. Справедливе судове рішення має бути підтверджено та обґрунтовано достовірними доказами, які відтворюють усі фактичні обставини справи чи події. Однак аналіз судової практики свідчить про чималі випадки вчинення як працівниками правоохоронних органів, так і учасниками процесу, протиправних дій із доказами у різних формах судочинства, що перешкоджає здійсненню законного правосуддя та призводить до вкрай негативних наслідків.

Стаття 62 Конституції України проголошує, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду [1]. При цьому обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом. У разі порушення цих вимог настає відповідальність за ст. 372 Кримінального кодексу України як за спеціальний вид (відносно ст. 364 Кримінального кодексу України) службового зловживання [5].

Незважаючи на високі вимоги, які пред'являються законодавством України до діяльності державних органів, ситуація у цій сфері є вкрай

негативною. Спостерігається чимало порушень під час досудового розслідування кримінальних проваджень: недотримання процесуальних норм, односторонність і неповнота розслідування справ тощо. Одним з найбільш небезпечних порушень у цій сфері є притягнення завідомо невинних до кримінальної відповідальності, як специфічний прояв зловживання владою або службовим становищем.

Приклади:

1. *Старший оперуповноважений К., вступивши у змову зі слідчим С. задля покращення показників професійної діяльності, змусив наркозалежного громадянина О., який перебував у СІЗО на території області, зізнатися у вчиненні крадіжок, які він не скоював. За це правоохоронець пообіцяв надати йому наркотичний засіб. У подальшому слідчий оперуповноважений, без слідчих дій та свідків штучно створив докази з фіктивними відомостями про обставини нібито вчинених злочинів, які скерував слідчому для долучення до матеріалів кримінального провадження. Той, у свою чергу, достовірно знаючи про непричетність громадянина до вчинення кримінальних правопорушень, використав зібрані «докази» та повідомив громадянину про підозру, а згодом направив обвинувальний акт до суду, чим притягнув потерпілого до кримінальної відповідальності[6].*

2. *Начальник рійвідділення поліції області переконав свого підлеглого В., начальника сектору кримінальної поліції, створити штучні умови для покращення статистики з розкриття злочинів, пов'язаних із розкраданням лісу. Для цього правоохоронці запропонували місцевому мешканцю грошову винагороду в обмін на зізнання у вирубі дерев. Надалі обіцяли сприяти йому в ухиленні від покарання у вигляді позбавлення волі. Для реалізації злочину поліцейські відвезли громадянина в ліс, де вже були зрубані 9 дерев, вручили бензопилу і пальне до неї та викликали слідчо-оперативну групу. Слідча М. знаючи, що людина не має відношення до скоєння злочину, повідомила потерпілому про підозру у незаконній порубці деревини (ч. 1 ст. 246 Кримінального кодексу України). У рамках кримінального провадження задокументовано передачу поліцейськими потерпілому коштів у якості винагороди за зізнання в злочині, який той не вчиняв [6].*

Вищевказані приклади вказують на те, що це робиться з метою покращення показників професійної діяльності відділів та відділень органів поліції.

Так, з моменту набрання чинності Кримінального процесуального кодексу України 20 листопада 2012 року, одночасно запрацював Єдиний реєстр досудових розслідувань [7].

Єдиний реєстр досудових розслідувань (ЄРДР) – це створена за допомогою автоматизованої системи електронна база даних, відповідно до якої здійснюється збирання, зберігання, захист, облік, пошук, узагальнення даних про кримінальні правопорушення та хід досудового розслідування у кримінальних провадженнях. Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до ЄРДР. Відомості з реєстру надаються у вигляді витягу. Порядок ведення реєстру затверджений наказом Генеральної прокуратури України від 6 квітня 2016 № 139 [8].

Водночас, відомості, які вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань вносяться і до ІПП «Кримінальні провадження» [9].

Інформаційно-телекомунікаційна система «Інформаційний портал Національної поліції України» (ІПП) – це сукупність технічних і програмних засобів, призначених для обробки відомостей, що утворюються у процесі діяльності Національної поліції України та її інформаційно-аналітичного забезпечення.

ІПП «Кримінальні провадження» – це облік відомостей про кримінальні правопорушення, осіб, які їх вчинили або підозрюються в їх вчиненні, досудове розслідування за якими здійснюється слідчими органів поліції.

Подалі, з відомостей, які вже внесені до ІПП «Кримінальні провадження» формується статистичні дані показників підрозділів поліції у «Форму-200», яка складається з кількості зареєстрованих злочинів, кількості кримінальних проваджень, по яких особі повідомлено про підозру (розкрито), направлено до суду тощо.

З вищезазначеної форми потім робляться звіти про результати роботи відділів та відділень поліції, які бачить керівництво та робить відповідні висновки про розкриття злочинів.

Отже, задля таких показників статистики, які вказані у прикладах, деякі працівники поліції йдуть на службові злочини.

Протидія злочинам, які вчиняють службові особи у сфері правосуддя, є важливим завданням для становлення України як демократичної та правової держави. Шкода, якої завдають такими діями, полягає не лише у порушенні законних прав та інтересів людей, а й у їх зневірі до діяльності державних органів, насамперед – правоохоронних, судових та прокуратури, у підриві престижу і авторитету цих структур.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/Text>.
2. Загальна декларація прав людини 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text/
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text/
5. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
6. Судова влада України. URL: <https://court.gov.ua/fair/>.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.